

Evaluation of the Effectiveness of Bowen's Family-Centered Approach on Improving Communication Patterns and Marital Conflicts in Women with Emotional Divorce

ARTICLE INFO

Article Type

Research Article

Authors

Parisa Sabzevari ¹,
Gholamreza Khoynejad ^{*2},
Mohammad Reza Saffarian Tusi ³

How to cite this article

Parisa Sabzevari, Gholamreza Khoynejad, Mohammad Reza Saffarian Tusi, Evaluation of the Effectiveness of Bowen's Family-Centered Approach on Improving Communication Patterns and Marital Conflicts in Women with Emotional Divorce. *Islamic Life Style*. 2022; 6(2):133-140

1. PhD Student, Department of Educational Sciences and Counseling, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran

2. Department of Educational Sciences, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran (Corresponding Author).

3. Department of Educational Sciences, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email: rkhoy@yahoo.com

Article History

Received: 2022/01/23

Accepted: 2022/03/30

ABSTRACT

Purpose: Emotional divorce as a social harm is the first step in the divorce process and indicates the severity of marital conflicts stemming from numerous factors such as the malfunction of couples' communication patterns. so; The present study was conducted to investigate the effectiveness of Bowen's family-centered approach on improving communication patterns and marital conflicts in women with emotional divorce.

Materials and Methods: A quasi-experimental study was a pretest-posttest with a control group. The statistical population was all women with marital conflict who referred to the Central Welfare Organization of Isfahan in the first quarter of 2020. After screening, 30 subjects with emotional divorce were selected by simple random sampling and assigned to experimental and control groups. The research tool was the scale of communication patterns and marital conflicts. The subjects in the experimental groups participated in the Bowen family therapy training program, but the control group did not receive any training. Finally, the data were analyzed using SPSS software at two levels of descriptive statistics (mean and standard deviation) and inferential statistics (analysis of covariance and analysis of variance of repeated measures multivariate).

Findings: The results showed that Bowen's therapeutic approach led to a significant difference in the mean post-test scores of the experimental group in both variables of marital conflict and communication patterns.

Conclusion: Bowen's therapeutic approach can be useful in reducing the rate of marital conflict and improving the communication pattern of women with emotional divorce, and consequently, reduce emotional divorce and increase marital adjustment.

Keywords: Bowen Family Therapy, Communication Patterns, Marital Conflicts, Emotional Divorce

بررسی اثربخشی رویکرد خانواده محور بوئن بر بهبود الگوهای ارتباطی و تعارضات زناشویی زنان دچار طلاق عاطفی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۱/۱۰

*نویسنده مسئول rkhoy@yahoo.com

مقدمه

خانواده نهادی است که به اعضای خود احساس امنیت، آرامش و تسلائی خاطر می‌دهد. زندگی مشترک مبتنی بر قرارداد بین زن و مرد برای ارضای نیازهای خود و به تبع آن انجام تمام کارکردهایی مثل روحیه همکاری، تقسیم کار، تربیت و پرورش کودکان و ایجاد مهر و عطوفت در کانون خانواده است [۱]. ازدواج مبنای شکل‌گیری خانواده و قطب مقابل آن طلاق است که سبب سست شدن پایه‌های نهاد خانواده می‌شود. طلاق فروپاشی فردی، خانوادگی و اجتماعی را در پی دارد [۲].

در سال‌های اخیر میزان طلاق در ایران افزایش یافته است. سازمان ثبت‌احوال ایران میزان طلاق در کل کشور را در سال ۱۳۹۸، ۱۷۶۹۲۲ مورد اعلام کرد. اگرچه طلاق نوعی اعتراف به شکست در زندگی زناشویی است و یکی از نمودهای عینی بحران در خانواده محسوب می‌شود [۳]؛ اما نوع خاموش و پنهان آن (طلاق عاطفی) از دید روان‌شناسان، جامعه‌شناسان، سیاستمداران، کارشناسان مسائل خانواده و به‌طور کلی پژوهشگران مخفی مانده است. لازم به توضیح است که آمارهای موجود فقط طلاق رسمی را نشان می‌دهند ولی درباره طلاق عاطفی در میان زوجین تاکنون آمار رسمی اعلام نشده است.

رسیدن به مرحله طلاق عاطفی به‌رغم این‌که بسیاری از مردان و زنان زندگی خود را با عشق و علاقه شروع می‌کنند می‌تواند علل مختلفی داشته باشد از جمله؛ کار و اشتغال بیش‌ازحد، مشکلات اقتصادی و مالی، اختلاف در زمینه مسائل زناشویی و جنسی، داشتن زمینه‌های متفاوت فرهنگی و تربیتی، داشتن سرگرمی‌های متفاوت و عدم توافق بر سر نحوه گذراندن اوقات فراغت و برخی ویژگی‌های شخصی مانند خودخواهی‌ها، زیاده‌خواهی‌ها، غرور و لجبازی‌ها، تنوع‌طلبی‌ها، اعتمادبه‌نفس کاذب و عزت‌نفس پایین. از طرف دیگر علل متفاوتی از جمله؛ محدودیت‌های فرهنگی، قومی و اجتماعی مانند چشم‌وهم‌چشمی‌ها و ترس از حرف مردم، ترس از تنها ماندن و نگرانی از بزرگ کردن فرزندان و ... مانع از رسیدن به مرحله طلاق رسمی می‌شود [۴]. عدم توافق در هر رابطه زناشویی طبیعی است [۵]؛ اما در صورتی که این عدم توافق از حد انتظار بیشتر شود می‌تواند منجر به تعارضات زناشویی شود.

تعارض پدیده‌ای است که به موازات عشق در ارتباط زناشویی به وجود می‌آید و امری غیرقابل‌اجتناب بوده و زمانی به وجود می‌آید که اعمال یک فرد با اعمال فرد دیگر تداخل پیدا می‌کند، به‌نحوی که به موازاتی که دو فرد به یکدیگر نزدیک‌تر می‌شوند نیروی تعارض آنان افزایش می‌یابد [۶]. از سویی دیگر؛ یکی از مهم‌ترین عواملی که بر بقاء دوام و کیفیت زندگی زناشویی اثر می‌گذارد، روابط سالم و مبتنی بر سازگاری و تفاهم بین اعضای خانواده به‌خصوص زن و شوهر است [۷]. از دیدگاه ستیر نیز در نظام خانواده عنصر ارتباط بسیار تعیین‌کننده است [۸] و در نقطه مقابل نیز یکی از مهم‌ترین مشکلات خانواده‌ها الگوهای ارتباطی است [۹]. منظور از الگوهای ارتباطات خانوادگی چگونگی تعامل

پریسا سبزواری^۱، دانشجوی دکتری، گروه علوم تربیتی و مشاوره، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

غلامرضا خوی نژاد^{۲*}،

گروه علوم تربیتی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران (نویسنده مسئول).

محمدرضا صفاریان طوسی^۳

گروه علوم تربیتی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

چکیده

هدف: طلاق عاطفی به‌عنوان یک آسیب اجتماعی، اولین مرحله در فرایند طلاق و بیانگر شدت تعارضات زناشویی نشأت گرفته از عوامل بی‌شماری چون بدکارکردی الگوهای ارتباطی زوجین است. لذا؛ مطالعه حاضر، به‌منظور بررسی اثربخشی رویکرد خانواده محور بوئن بر بهبود الگوهای ارتباطی و تعارضات زناشویی زنان دچار طلاق عاطفی انجام شده است.

مواد و روش‌ها: پژوهش شبه آزمایشی از نوع پیش‌آزمون-پس‌آزمون همراه با گروه کنترل بود. جامعه آماری کلیه زنان دارای تعارضات زناشویی مراجعه‌کننده به سازمان مرکزی بهزیستی شهر اصفهان در بازه زمانی سه‌ماهه اول سال ۱۳۹۹ بودند که پس از غربالگری، ۳۰ آزمودنی دچار طلاق عاطفی، به روش تصادفی ساده انتخاب و در دو گروه آزمایش و کنترل گمارده شدند. ابزار پژوهش مقیاس الگوهای ارتباطی و تعارضات زناشویی بود. آزمودنی‌های گروه‌های آزمایش در برنامه آموزشی خانواده‌درمانی بوئن شرکت کردند، اما گروه کنترل هیچ آموزشی دریافت نکردند. در نهایت داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و در دو سطح آمار توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) و آمار استنباطی (تحلیل کوواریانس و تحلیل واریانس اندازه‌گیری مکرر چند متغیری) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: نتایج بیانگر آن بود که رویکرد درمانی بوئن منجر به تفاوت معنادار در میانگین پس‌آزمون نمرات گروه آزمایش در هر دو متغیر تعارضات زناشویی و الگوهای ارتباطی شد.

نتیجه‌گیری: رویکرد درمانی بوئن می‌تواند در کاهش میزان تعارضات زناشویی و بهبود الگوی ارتباطی زنان دچار طلاق عاطفی سودمند باشد و متعاقب آن، طلاق عاطفی را کاهش و سازگاری زناشویی را افزایش دهد.

واژه‌های کلیدی: خانواده‌درمانی بوئن، الگوهای ارتباطی، تعارضات زناشویی، طلاق عاطفی

پرسشنامه تعارضات زناشویی و الگوهای ارتباطی برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد.

پرسشنامه تعارضات زناشویی: این پرسشنامه یک ابزار ۵۴ سؤالی است و هشت بعد از تعارضات زناشویی را می‌سنجد که عبارت‌اند از: کاهش همکاری، کاهش رابطه جنسی، افزایش واکنش‌های هیجانی، افزایش جلب حمایت فرزندان، افزایش رابطه فردی با خویشاوندان خود، کاهش رابطه خانوادگی با خویشاوندان همسر و دوستان، جدا کردن امور مالی از یکدیگر، و کاهش ارتباط مؤثر. برای هر سؤال پنج گزینه در نظر گرفته شده که به تناسب ۱ تا ۵ نمره به آن‌ها اختصاص داده شده است. حداکثر نمره کل پرسشنامه ۲۷۰ و حداقل آن ۵۴ است. در این ابزار نمره بیشتر به معنی تعارض بیشتر و نمره کمتر به معنی رابطه بهتر و تعارض کمتر است. آلفای کرونباخ در پژوهش رضاپور و همکاران، ۷۲٪ به دست آمده است [۱۵].

پرسشنامه الگوهای ارتباطی: این ابزار میزان موافقت یا عدم موافقت پاسخ‌دهنده را با ۲۶ گویه که درباره وضعیت ارتباطات خانواده وی هستند در دامنه‌ی ۵ درجه‌ای مورد گویه قرار می‌دهد. نمره ۴ معادل کاملاً موافقم و نمره صفر معادل کاملاً مخالفم است. ۱۵ گویه اول مربوط به بعد جهت‌گیری گفت‌و شنود و ۱۱ گویه بعدی مربوط به بعد جهت‌گیری همنوایی هستند. هر آزمودنی دو نمره از این ابزار به دست می‌آورد. نمره بیشتر در هر مقیاس به این معناست که آزمودنی در خانواده خود به ترتیب جهت‌گیری گفت‌و شنود یا همنوایی بیشتری را ادراک می‌کند. در پژوهش کشتکاران، میزان آلفای کرونباخ برای جهت‌گیری گفت‌و شنود و جهت‌گیری همنوایی به ترتیب ۰/۹۲ و ۰/۸۹ بود [۱۶].

قبل از اجرای مداخله، یک جلسه توجیهی برای شرکت‌کنندگان به منظور ارائه توضیحاتی در خصوص پژوهش، اهداف و ضرورت آن و شرایط برگزاری جلسات و تعداد و مدت زمان آن‌ها برگزار شد. همچنین از تمام شرکت‌کنندگان خواسته شد تا پرسشنامه‌های فوق را تکمیل کنند. پس‌از آن پژوهشگر، مداخله رویکرد سیستمی بوئن را طی ۸ جلسه دوساعته به صورت هفتگی بر اساس برنامه مدون مرکز آموزشی بوئن (۲۰۰۹) برای گروه آزمایش اجرا کرد. شرح مختصر جلسه‌های برنامه درمانی سیستمی بوئن به شرح زیر است (جدول ۱).

جدول (۱) جلسات درمانی رویکرد خانواده‌درمانی بوئن

جلسات	شرح جلسات
اول	آشنایی با اعضا، کمک به درک مشکل، عوامل مؤثر با مشکل و تأثیر آن بر خانواده
دوم	ارزیابی خانواده، ترسیم ژنوگرام اعضا و بررسی الگوهای آن‌ها
سوم	آشنایی و کار بر روی تمایز یافتگی و توضیح در مورد جدایی افکار از احساس و جدایی فرد از خانواده، ارزیابی افراد در این خصوص
چهارم	آشنا کردن اعضا با مفهوم هم‌وابستگی و چگونگی بهبودی در آن

بین اعضای خانواده برای رسیدن به عقاید مشترک و نحوه اتخاذ تصمیم‌هایی توسط خانواده می‌باشد [۱۰].

افزایش روزافزون تعارضات زناشویی در دنیای معاصر و خطر بروز جدایی در نتیجه الگوهای ارتباطی ناسالم و اثرات منفی آن بر سلامت روانی زوجین و فرزندان آن‌ها موجب شده است تا مشاوران و خانواده درمانگران نظریه‌ها و رویکردهایی را برای کمک به زوجین دچار طلاق عاطفی ارائه دهند، یکی از معروف‌ترین رویکردهای درمانی، درمان خانواده محوری بوئن می‌باشد.

رویکرد نظام‌های خانواده، توسط «موری بوئن» (۱۹۸۷)، ابداع شد. این نظریه متشکل از هشت مفهوم به هم پیوسته شامل تفکیک خویشتن، مثلث‌ها، نظام عاطفی خانواده هسته‌ای، فرایند فرافکنی خانواده، گسلس عاطفی، فرایند انتقال چند نسلی، جایگاه همشیرها و واپس روی اجتماعی است [۱۱].

درمانگران منظومه‌های خانواده بوئن بر این باورند که تمام اختلالاتی که در کارکرد خانواده وجود دارد، از جمله؛ الگوهای ناسالم ارتباطی و تعارضات شدید زناشویی، از مدیریت ناکارای اضطراب در سیستم خانواده ناشی می‌شود و به این اختلالات به عنوان راهی برای کنترل اضطراب نگریسته می‌شود. از این رو هدف اصلی درمان بوئن کاهش اضطراب به وسیله ۱- آگاه کردن از سیستم عاطفی خانواده و ۲- افزایش سطح تمایز و تمرکز بر تغییر خود به جای سعی در تغییر دادن دیگران است [۱۲].

پژوهش بسیاری از جمله مطالعات اصغری [۱۳] و آسا [۱۴] وجود دارد که حاکی از اثربخشی رویکرد بوئن در کاهش مشکلات روان‌شناختی خانواده است. باتوجه به اینکه خانواده ارزشمندترین و اثربخش‌ترین نهاد جامعه است و با روند صعودی آمار طلاق، پژوهش حاضر به دنبال بررسی اثربخشی رویکرد خانواده محور بوئن بر بهبود الگوهای ارتباطی و تعارضات زناشویی زنان دچار طلاق عاطفی است.

مواد و روش‌ها

مطالعه حاضر یک پژوهش شبه آزمایشی و از نوع پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه نامعادل بود. جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه زنان دارای تعارضات زناشویی مراجعه‌کننده به سازمان مرکزی بهزیستی شهر اصفهان در بازه زمانی سه‌ماهه اول سال ۱۳۹۹ را تشکیل دادند. در این مطالعه حجم نمونه بر اساس مطالعات پیشین ۳۰ آزمودنی، از بین جامعه آماری (زنان دارای تعارضات زناشویی) به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و به شیوه تصادفی در دو گروه (۱۵ نفره) گمارده شدند. ملاک ورود آزمودنی‌ها به چرخه مداخله پژوهش، شرط دارا بودن تعارضات زناشویی از طریق کسب نمره برابر یا بیشتر از نقطه برش پرسشنامه تعارضات زناشویی گاتمن (۱۹۹۵)، تحصیلات حداقل سیکل، عدم سابقه دریافت مداخلات درمانی هم‌زمان و همچنین عدم سابقه دریافت مداخلات «منظومه‌های خانواده بوئن» بود. جهت رعایت اخلاق در پژوهش شرط اساسی رضایت آگاهانه جهت شرکت در پژوهش، حفظ اطلاعات و اسرار شخصی شرکت‌کنندگان لحاظ شد. قبل و بعد از اتمام مداخله، پرسشنامه‌ها تکمیل شدند. در این پژوهش از

یک هفته پس از اتمام جلسات درمانی برای هر دو گروه مورد مطالعه پس از آزمون انجام شد. اجراکننده مداخلات درمانی، صرفاً پژوهشگر بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری استنباطی مناسب شامل تحلیل کوواریانس در برنامه نرم‌افزاری SPSS استفاده شد.

یافته‌ها

میانگین و انحراف استاندارد سن آزمودنی‌ها در گروه کنترل ۵/۹۲ ± ۳۰/۳۳، برای گروه آزمایش خانواده محور بوئن ۳/۵۳ ± ۳۰/۰۶ سال و مقایسه میانگین‌ها با استفاده از تحلیل واریانس نیز حاکی از عدم وجود تفاوت معنی‌دار در میانگین سنی دو گروه بود.

پنجم	آشنایی زوجین با مفهوم مثلث سازی و نظام عاطفی خانواده هسته‌ای و تأثیر آن‌ها در ایجاد و تداوم مشکل
ششم	آشنایی خانواده با مفاهیم فراقنی خانوادگی و گسلش عاطفی و تأثیر آن‌ها در مشکلات خانواده
هفتم	آشنایی اعضا با وضعیت همسیرها و فرایند انتقال بین نسلی
هشتم	مروری بر تمام جلسات و راهبردهای نهایی برای بهبود وضعیت و اجرای پس‌آزمون

جدول ۳. میانگین و انحراف معیار سن به تفکیک سه گروه

گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	F	Sig
خانواده محور بوئن	۱۵	۳۰/۰۶	۳/۵۳	۰/۰۵۷	۰/۹۴۵
کنترل	۱۵	۳۰/۳۳	۵/۹۲		

ارشد بودند. مقایسه فراوانی سطح تحصیلات در دو گروه نشان داد که بین گروه‌ها تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

بررسی سطح تحصیلات در دو گروه نشان داد که ۶/۷ درصد از گروه خانواده‌درمانی بوئن، و ۱۳/۳ درصد از گروه کنترل دارای تحصیلات در سطح دیپلم؛ و ۴۰ درصد از گروه خانواده‌درمانی بوئن و ۱۳/۳ درصد از گروه کنترل دارای تحصیلات در سطح کارشناسی

جدول ۳. فراوانی و درصد سطح تحصیلات به تفکیک دو گروه

تحصیلات	بوئن		کنترل		Chi-square	Sig
	F	P	F	P		
دیپلم	۱	۶/۷	۲	۱۳/۳	۷/۹۳۹	۰/۲۴۳
کاردانی	۲	۱۳/۳	۵	۳۳/۳		
کارشناسی	۶	۴۰	۶	۴۰		
کارشناسی ارشد	۶	۴۰	۲	۱۳/۳		

متغیری را جهت بررسی اثربخشی مداخله بر نمره کل تعارضات زناشویی ارائه می‌دهد.

جهت بررسی اثربخشی رویکرد خانواده محور بوئن بر نمره کل تعارضات زناشویی زنان دچار طلاق عاطفی از تحلیل کوواریانس تک متغیری استفاده شد. جدول ۴ نتایج تحلیل کوواریانس تک

جدول ۴. نتایج تحلیل کوواریانس تک متغیری جهت بررسی اثربخشی مداخله درمانی بوئن بر تعارضات زناشویی

مؤلفه	مجموع مجذور	Df	میانگین مجذور	F	سطح معنی‌داری	η^2
گروه	۱۵۲۳۴/۴۴	۱	۱۵۲۳۴/۴۴	۷۵/۹۱۱	۰/۰۰۱	۰/۷۳۸

تعارضات زناشویی زنان با طلاق عاطفی از تحلیل کوواریانس چند متغیری استفاده شد. جدول ۵ نتایج آزمون‌های چند متغیری را جهت بررسی اثربخشی مداخله بر ابعاد مورد بررسی ارائه می‌دهد.

نتایج تحلیل کوواریانس تک متغیری نشان داد که خانواده‌درمانی بوئن بر نمره کل تعارضات زناشویی زنان با طلاق عاطفی اثربخش بوده است. سپس جهت بررسی اثربخشی خانواده‌درمانی بوئن بر ابعاد

جدول ۵. نتایج تحلیل کوواریانس چند متغیری جهت سنجش اثربخشی مداخله بر ابعاد تعارضات زناشویی

مؤلفه	مجموع مجذور	Df	میانگین مجذور	F	سطح معنی داری	η^2
کاهش همکاری	۲۰۴/۷۳۰	۱	۲۰۴/۷۳۰	۴۲/۸۹۴	۰/۰۰۱	۰/۶۸۲
رابطه جنسی	۹۳/۴۳۳	۱	۹۳/۴۳۳	۲۵/۳۷۳	۰/۰۰۱	۰/۵۵۹
واکنش هیجانی	۳۲۵/۲۹۴	۱	۳۲۵/۲۹۴	۴۰/۵۸۱	۰/۰۰۱	۰/۶۷۰
جلب حمایت فرزند	۱۲۴/۶۷۲	۱	۱۲۴/۶۷۲	۲۶/۶۷۵	۰/۰۰۱	۰/۵۷۲
افزایش رابطه با خویشاوند	۲۰۹/۲۷۴	۱	۲۰۹/۲۷۴	۳۴/۰۸۴	۰/۰۰۱	۰/۶۳۰
کاهش رابطه با خانواده	۹۵/۶۰۶	۱	۹۵/۶۰۶	۲۱/۳۰۲	۰/۰۰۱	۰/۵۱۶
جدا کردن امور مالی	۲۸۱/۴۴۴	۱	۲۸۱/۴۴۴	۴۵/۹۳۰	۰/۰۰۱	۰/۶۹۷
کاهش ارتباط	۰/۰۰۸	۱	۰/۰۰۸	۰/۰۰۱	۰/۹۷۹	۰/۰۰۱

نشان داد که خانواده درمانی بوئن بر نمره کل الگوهای ارتباطی زنان با طلاق عاطفی اثربخش بوده است.

نتایج تحلیل کوواریانس چند متغیری نشان داد که خانواده درمانی بوئن بر همه ابعاد تعارضات زناشویی زنان با طلاق عاطفی به جز کاهش ارتباط مؤثر اثربخش می باشد. همچنین در بعد الگوهای ارتباطی، براساس جدول ۶ نتایج تحلیل کوواریانس تک متغیری

جدول ۶. نتایج تحلیل کوواریانس تک متغیری جهت بررسی اثربخشی مداخله سیستمی بوئن بر الگوهای ارتباطی گروه

مؤلفه	مجموع مجذور	Df	میانگین مجذور	F	سطح معنی داری	η^2
گروه	۵۱/۱۷۰	۱	۵۱/۱۷۰	۵/۶۳۸	۰/۰۲۵	۰/۱۷۳

سپس جهت بررسی اثربخشی خانواده درمانی بوئن بر ابعاد الگوهای ارتباطی زنان با طلاق عاطفی از تحلیل کوواریانس چند متغیری استفاده شد.

جدول ۷. نتایج تحلیل کوواریانس چند متغیری جهت سنجش اثربخشی مداخله سیستمی بوئن بر ابعاد الگوهای ارتباطی

مؤلفه	مجموع مجذور	Df	میانگین مجذور	F	سطح معنی داری	η^2
گفت و شنود	۲۰۵/۶۰۵	۱	۲۰۵/۶۰۵	۲۲/۴۳۰	۰/۰۰۰۱	۰/۴۶۳
همنوایی	۷۰/۱۳۸	۱	۷۰/۱۳۸	۱۲/۲۳۸	۰/۰۰۲	۰/۳۲۰

خواسته های خود را در رابطه درک کنند، در نتیجه، این فرآیند بر روی رضایت آنها از زندگی اثر منفی می گذارد و تعارضات زناشویی آنان را افزایش می دهد. بنابراین؛ باتوجه به هدف درمان در رویکرد بوئنی که رسیدن افراد به سطح بالاتری از تمایز است به صورتی که فرد بتواند به مرحله ای از رشد شخصی برسد تا بتواند از واکنش های هیجانی و مقصریابی در موقعیت های تعارض برانگیز بین فردی فاصله بگیرد و بر نقش خود در ایجاد و حفظ مشکلات و تنش ها متمرکز شود [۲۱]. وقتی آزمودنی ها در گروه آموزشی قرار گرفتند، ضمن شناسایی خانواده های فاصله گیر با کاهش تماس و خانواده های در هم تنیده با انکار تفاوت ها، نسبت به عملکرد سیستم هیجانی خانواده و چگونگی شکل گیری مثلث های تداوم دهنده مشکل در موقعیت هایی که سطح اضطراب در خانواده را بالا برده است، آگاه شده و این فرصت برای آنها فراهم شده است که بدون درگیری هیجانی بتوانند به یکدیگر گوش داده و از تجربه های دیگران بیاموزند. همچنین با حفظ چنین شرایطی در حل و فصل مشکلات یکدیگر سهیم شوند. شیوه استفاده از فنون رویکرد نظام خانواده بوئنی و اثربخشی آن در پژوهش حاضر با پژوهش Titleman مشابه است [۲۲].

نتایج تحلیل کوواریانس چند متغیری نشان داد که خانواده درمانی بوئن بر الگوهای ارتباطی زنان با طلاق عاطفی اثربخش می باشد.

نتیجه گیری

مطالعه حاضر باهدف بررسی اثربخشی مداخله مبتنی بر رویکرد نظام مند بوئن بر متغیرهای تعارضات زناشویی و الگوهای ارتباطی در زنان دچار طلاق عاطفی انجام شد. طبق نتایج حاصل، مداخله مبتنی بر رویکرد سیستمی بوئن بر متغیرهای تعارضات زناشویی و الگوهای ارتباطی مؤثر بود. نتایج مطالعه حاضر با نتایج مطالعات تحقیقات Erdem and Safi [۱۷]؛ Mikaeli و همکاران [۱۸]؛ Avila-Zavala [۱۹]؛ Sasani و همکاران [۲۰]؛ هم راستا است.

در تبیین این نتایج می توان گفت: درمانگران نظام بوئن معتقدند، پدیده ازدواج نیازمند انطباق پذیری بالایی است. اگر میزان متعارف و قابل قبولی از انطباق در ازدواج نباشد، هیچ کدام از زوجها احساس امنیت و مراقبت ندارند. علاوه بر این رضایت زناشویی به حسی قوی از خودشناسی و خودمتمایزسازی نیاز دارد. زوج های با سطح تمایز یافتگی پایین و برخوردار از همجوشی بالا قادر نیستند،

می‌توان به وجود برخی متغیرهای مداخله‌گر مانند وضعیت اجتماعی و نوع فرهنگ اشاره کرد که در کنترل پژوهشگر نبود. تجمیع آزمودنی‌ها با توجه به شرایط خاص پاندمی کروناویروس (کووید-۱۹) در بهار سال ۱۳۹۹، به شدت مشکل‌آفرین و اجرای غربالگری براساس پرسشنامه طلاق عاطفی به دلیل قلت مراجعه‌کنندگان طاقت‌فرسا بود.

تعارض منافع

در این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان گزارش نشده است.

سهم نویسندگان

پریسا سبزواری وظیفه اجرای مداخله آموزشی و نگارش متن و استادی محترم: جناب آقای دکتر خوی نژاد و جناب آقای دکتر صفاریان نیز راهنمایی و نحوه نگارش و همچنین روش پژوهش و یافته‌ها را بر عهده داشته‌اند.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از تمام مسئولین سازمان بهزیستی استان اصفهان و تمام آزمودنی‌هایی که در فرایند این پژوهش ما را یاری نمودند نهایت تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

References

1. Farahani, M. The mediating role of self-compassion and coherent self-knowledge in the relationship between marital frustration and emotional divorce in Malayer couples. Master Thesis, Family Counseling, Razi University. 2019. [Persian]
2. niazi, M., askari kaviri, A., almasi, E., norowzi, M., nouri, E. Ultra- analysis of studies and researches about divorce relevant factors in Iran for the period of 1386-1396. *Women's Studies Sociological and Psychological*, 2018; 15(4): 177-202. doi: 10.22051/jwsp.2018.8627.1124. [Persian]
3. Adab Doost, F. Construction and standardization of emotional divorce test and its relationship with societal personality in couples in Tehran. Master Thesis, Department of General Psychology, Payame Noor University, South Tehran. 2016. [Persian]
4. Zamani, S., Ahadi, H., Asgari, P. Relationship of emotional divorce with

علاوه بر آن؛ وضعیت خانواده و چگونگی الگوهای ارتباطی خانواده از یک سو بازتاب شرایط اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی است و از سوی دیگر معلول عوامل درونی اضطراب را در آن خانواده می‌باشد. همه جوامع برای دستیابی به بدکارکردی همه‌جانبه اعضای خود باید عوامل مؤثر بر مدیریت ناکارای اضطراب در سیستم خانواده را بشناسند. روحیه جامعه ایرانی به گونه‌ای است که شخصیت زن را در چارچوب خانواده می‌بیند، لذا با شکستن این کانون، شخصیت و هویت خانوادگی وی دستخوش اختلال می‌شود. طلاق عاطفی مسئله‌ای است که خسارات روانی و اجتماعی جبران‌ناپذیری را بر فرد، خانواده و جامعه وارد می‌آورد که چشم‌پوشی از آن‌ها امکان‌پذیر نیست. بنابراین؛ در جلسات آموزشی و طی دفعات با تکیه بر فن «پرسشگری»، عوامل اضطراب زای نهفته در ارتباطات خانواده شناسایی، محورهای آن تعریف و بنابراین بود که پرداختن به عوامل مرتبط و یا زیربنایی این معضل می‌تواند در کاهش آن گامی مؤثر بردارد. کما اینکه تحلیل‌های آماری فرضیه، مؤید اثربخشی آموزش‌های درمان بوئی بر الگوهای ارتباطی زنان دچار طلاق عاطفی است.

برای دیگر تبیین علت اثربخشی این درمان می‌توان به کاهش واکنش‌پذیری افراد و آگاه شدن آن‌ها از فرایندهای هیجانی خانواده و همچنین کاهش مثلث سازی در خانواده هسته‌ای و با خانواده‌های مبدأ در قالب آموزش‌های الگوی ارتباطی اشاره کرد که برای هر کدام چند جلسه درمان اختصاص داده شده بود و به عقیده بوئن (۱۹۷۸)، نیز واکنش‌های هیجانی و مثلث سازی دو رکن اساسی اضطراب در سیستم هیجانی خانواده هستند. بنابراین، این مداخله توانسته است شاخص‌های تمایز یافتگی به‌عنوان مشخصه اصلی نظم درمانی بوئن را بهبود بخشد [۲۳].

همان‌طور که پیش‌تر (یافته‌ها) نیز بیان شد؛ رویکرد درمانی بوئی بر تعارضات زناشویی به‌جز «بعد ارتباط مؤثر» اثربخش بوده است، این در حالی است که یافته‌ها حاکی از تأثیر رویکرد بوئی بر «الگوهای ارتباطی» دارد. در تبیین این یافته‌ها باید اذعان داشت: «الگوهای ارتباطی» متغیر جامع و کل و «ارتباط مؤثر» به‌عنوان زیرموقفه ای در تعارضات زناشویی است و سؤالات پرسشنامه هر دو بخش، کاملاً متفاوت با یکدیگر می‌باشد. از سویی دیگر، برخی از سؤالات تعارضات زناشویی به‌صورت منفی بوده و بی‌دقتی آزمودنی‌ها در پاسخ به سؤالات تعارضات زناشویی، امکان ثبت داده‌های پرت را افزایش داده است. کما اینکه؛ نمره نزدیک به سطح معناداری در این زیرموقفه می‌تواند ادعایی بر صحت این تبیین باشد.

طبق نتایج حاصل، مداخله مبتنی بر رویکرد سیستمی بوئن بر متغیرهای تعارضات زناشویی و الگوهای ارتباطی مؤثر بود. بنابراین؛ متخصصان حوزه سلامت می‌توانند در کنار درمان‌های دیگر، از رویکرد سیستمی بوئن در بهبود الگوهای ارتباطی و کاهش تعارضات زناشویی زنان بهره برده و به‌این‌ترتیب میل آنان را به طلاق عاطفی کاهش دهند. از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به محدود بودن جامعه، به زنان دچار طلاق عاطفی مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره شهر اصفهان اشاره کرد که امکان تعمیم نتایج این پژوهش را به سایر گروه‌های جامعه با محدودیت مواجه می‌سازد. همچنین

- Students: The Effectiveness of Teaching Bowen's Systematic Approach to Them. Master Thesis, Family Counseling, Ferdowsi University of Mashhad. 2017. [Persian]
13. Asghari, F. Comparison of the effect of Bowen and McMaster family therapy approach on intimacy, cognitive regulation of emotion and family functioning in divorced couples referred to counseling centers in Rasht. Master Thesis, Department of Psychology, University of Guilan. 2019. [Persian]
14. Asa, F. Evaluation of the effectiveness of systemic family therapy based on Bowen's approach on reducing the damage caused by extramarital affairs in couples in Bandar Abbas. Master Thesis, Family Counseling, Hormozgan University. 2017. [Persian]
15. Rezapur, R., Zakeri, M., Ebrahimi, L. Prediction of Narcissism, Perception of Social Interactions and Marital Conflicts Based on the Use of Social Networks. *Journal of Family Research*, 2017; 13(2): 197-214. [Persian]
16. Keshtkaran, T. The Relationship Between Family Communication Pattern Whith Resiliency Among Students of Shiraz University. *Knowledge & Research in Applied Psychology*, 2009; 11(39): 43-55. [Persian]
17. Erdem, G. and Safi, O.A (2018). The Cultural Lens Approach to Bowen Family Systems Theory: Contributions of Family Change Theory. *J Fam Theory Rev*, 10: 469-483.
18. Mikaeli N, Rahimi S, Sedaghat M. The role of family communication patterns, motivational structure and psychological flexibility in predicting couples' emotional divorce. *fpcej*. 2018; 4 (1) :1-16. URL: <http://fpcej.ir/article-1-195-fa.html>. [Persian]
19. Avila-Zavala, Martha (2021) "Anorexia Nervosa and the Family: A Look at Well-Siblings, Parents, and Family body image and perfectionism. *Journal of Psychological Studies*, 2015; 10(4): 119-136. doi: 10.22051/psy.2015.1789. [Persian]
5. Mirzadeh, F. Construction and validation of an emotional divorce questionnaire. Master Thesis, Department of General Psychology, Semnan University. 2016. [Persian]
6. Arqami, S. The effectiveness of mindfulness-based therapy on marital conflicts of couples seeking divorce by consanguineous marriage. Master Thesis, Department of Educational Psychology, Islamic Azad University, Marvdasht Branch. 2018. [Persian]
7. Zare, M. The role of family communication patterns and spiritual intelligence in predicting marital boredom in Marvdasht. Master Thesis, Family Counseling, Islamic Azad University, Marvdasht Branch. 2018. [Persian]
8. Moltafet, G., Azarbon, B. The Prediction of Life Satisfaction Based On Family Communication Patterns Mediated By Religion Motivation. , 2015; 6(20): 17-36. [Persian]
9. Sajjadian, S. T. The mediating role of cognitive emotion regulation for family communication patterns and adjustment. Master Thesis, Department of Educational Psychology, Islamic Azad University, Marvdasht Branch. 2013. [Persian]
10. Mousavi, S., fatehizadeh, M., Jazayeri, R. The effect of couple training based on personality-systemic couple therapy model on marital adjustment. *Research in Cognitive and Behavioral Sciences*, 2018; 7(2): 83-106. doi: 10.22108/cbs.2017.86698.0. [Persian]
11. Goldenberg, H., & I. Goldenberg Family Therapy: An Overview, 2013. Eighth Edition, Brooks Cole, Cengage Learning, Belmont.
12. Shariati, H. The Relationship between Self-Differentiation, Cognitive Emotion Regulation, and Attachment Styles in

Dynamics through a Family Systems Perspective," *Modern Psychological Studies*: Vol. 26 : No. 1 , Article 4.

20. Sasani M, Fathi Aghdam G, Pouyamanesh J, Amiri Majd M. The effectiveness of self-differentiation training on intimacy, compatibility and assertiveness of married women. *MEDICAL SCIENCES*. 2020; 30 (3) :320-331. URL: <http://tmuj.iautmu.ac.ir/article-1-1815-fa.html>. [Persian]

21. Titleman P. (2013). Overview of the Bowen Theoretical-Thetapeutic Sytem In. *Clinical Applications of Bowen Family Systems Theory*. New York & London: Routledge, Tylor & Francis Group;. P.7-49

22. Patrick S, Sells JN, Giordano FG, Tollerud TR. Intimacy, differentiation, and personality variables as predictors of marital satisfaction. *Fam J* 2007;15(4):359-67.

23. Bowen, D.J., Hay, J.L., Harris-Wai, J.N. et al. (2017) .All in the family? Communication of cancer survivors with their families. *Familial Cancer* 16, 597–603.